

VOLKER JACOBSEN, viola
LUKA JUHART, harmonika

15. april 2015 ob 19.30
dvorana Union, Maribor

KOMORNI CIKEL 2014/2015

4. abonmajski koncert

www.nd-mb.si

◀ **NARODNI DOM MARIBOR** ▶

Koncertna poslovalnica | sezona 2014/2015

SPORED

Johann Sebastian Bach (1685–1750)

Sonata za violo da gambo in čembalo v g-molu št. 3 BWV 1029

1. Vivace
2. Adagio
3. Allegro

Luka Juhart (1982)

hrUP za akordeon solo

* * *

Bernd Alois Zimmermann (1918–1970)

Sonata za solistično violo – »an den Gesang eines Engels« / »pesmi angela«

John Dowland (1653–1626)

Flow My Tears / Tecite, moje solze
If My Complaints Could Passion Move /
Če bi moje tožbe lahko ublažile strasti

Benjamin Britten (1913–1976)

Lachrymae / Solze – refleksije na pesem
Johna Dowlanda za violo in klavir, op. 48

1. Lento
2. Allegretto molto comodo
3. Animato
4. Tranquillo
5. Allegro con moto
6. Largamente
7. Appassionato
8. Alla valse moderato
9. Allegro marcia
10. Lento
11. L'istesso tempo
12. A tempo semplice

Komorna dela **Johanna Sebastian Bacha** so v primerjavi z njegovimi velikimi orgelskimi in solističnimi deli relativno malo znana, čeprav imajo v njegovem ustvarjanju pomembno mesto. Bach je komponiral predvsem tedaj, ko je imel pred očmi konkretne izvajalce in priložnosti za izvedbe svojih del. Večina njegove instrumentalne glasbe, ki se izmika natančni dataciji (tako tudi sonate za violo da gamba), je najverjetneje nastala v času njegovega kapelniškega službovanja na dvoru princa Anhalt-Köthenskega med letoma 1717 in 1723 ali pa v poznem leipziškem obdobju, ko je Bach veliko pisal za Collegium musicum. Z izrazom »sonata« je skladatelj označeval sonate, ki so izšle iz tritavčne oblike koncerta (z zaporedjem stavkov hitro – počasi – hitro), in sonate *da chiesa* (s stavki počasi – hitro – počasi – hitro), ne pa tudi suit oz. sonat *da camera*. Med sonate koncertnega tipa sodi *Sonata v g-molu, BWV 1029*, zadnja od treh odličnih sonat za violo da gamba in čembalo, ki so nastale v Köthnu za gambista Christiana Ferdinanda Abela ali pa kasneje v Leipzigu. To so pravzaprav »duosonate« oz. sonate za koncertantni čembalo in solistični instrument. Instrument s tipkami ni omejen na vlogo »izpopolnjevalca harmonij« s continuum, temveč ima največkrat povsem koncertantno vlogo. Tridelni Vivace ima značilno temo, podobno tisti z začetka *Brandenburškega koncerta št. 3*. Bach glavni temi doda še nekakšni dve »stranski«; v tem stavku je zelo nenavadna tudi »repriza«, ki se začne z unisonom vseh glasov v obeh instrumentih. Dvodelni Adagio je miren in sproščen stavek, v katerem nad tematsko neizrazitim basom poteka duet okrašenih in melodično razgibanih zgornjih glasov. Zaključni Allegro je virtuozni plesni stavek z značilno poskočno temo, ki jo sledeča dva glasova imitirata kakor v ekspozičiji fuge. Pomembna »tema« v tem stavku je tudi spевна linija viole da gamba (oz. viole) nad spremljavo v čembalu (oz. akordeonu); motivika spremljave se postopoma osamosvoji in nato pojavlja v vseh glasovih

in na različnih mestih. Ponovna repriza prvega dela je močno okrašena in variirana, kontrapunktsko pa še bolj zgoščena, in tako skladbo pripelje do učinkovitega zaključka.

Življenjska in glasbena pot mladega akordeonista in skladatelja **Luke Juharta** je podrobneje opisana v predstavitvi izvajalcev. Kot opis in komentar skladbe *hrUP* iz leta 2013 pa skladatelj najraje navede pesem Tomaža Šalamuna *Kam lezem* iz legendarne zbirke *Poker* (1966):

Proč s svojimi tacami
nobeden se me ne bo več prijemal
noben recept
noben pakt
nobene umazane flanele
z nobenim kavljem
me ne dobite več ven
z nobeno slamico

O *hrUPu* Juhart še dodaja: »Cilj skladbe je razširiti zvočni spekter instrumenta, hkrati pa projicirati akustično, vizualno in čustveno zmešnjavo, ki jo doživljamo v vsakdanjem življenju. John Cage je nekoč dejal: 'Kjerkoli smo, slišimo hrup. Če ga ignoriramo, nas moti. Če mu prisluhnemo, nas navduši.'« Juhart je *hrUP* posvetil Vinku Globokarju, s katerim je veliko sodeloval in katerega glasbo resnično občuduje, bil pa je tudi osrednji skladatelj festivala Slowind 2013, kjer je bila skladba krstno izvedena.

Nemški avantgardni skladatelj **Alois Zimmermann** je študiral glasbo v Kölnu in Berlinu od leta 1937, poleg tega pa je študiral še germanistiko, muzikologijo, filozofijo in psihologijo. Izpopolnjeval se je tudi na počitniških kompozicijskih tečajih nove glasbe v Darmstadt. Med letoma 1950 in 1952 je bil lektor na Oddelku za muzikologijo Univerze v Kölnu ter med letoma 1949 in 1960 sodelavec radijskih oddaj. Leta

1957 je s štipendijo odšel v Villo Massimo v Rim, nato pa na Visoki šoli za glasbo v Kölnu predaval kompozicijo ter vodil seminar za radijsko, odrsko in filmsko glasbo. V 60-ih letih se je uveljavil kot skladatelj ter prejel več prestižnih nemških nagrad (med drugim članstvo v Berlinski akademiji lepih umetnosti). Zaradi depresij in težke očesne bolezni si je leta 1970 vzel življenje.

Zimmermann je bil izrazito individualen skladatelj, ki se mu je sledenje modi in kolektivnim trendom upiralo, poleg tega pa se v serialni tehniki komponiranja ni našel. Je avtor številnih gledaliških, orkestrskih in komornih ter vokalnih del. Med najbolj znanimi sta njegova opera *Soldati* (1965) in *Requiem za mladega pesnika* (1969). Sploh v prvi se kaže njegov značilni »pluralistični« način komponiranja, za katerega je značilno večplastno časovno oblikovanje v glasbi. Zimmermann je v svoje skladbe pogosto vpletal glasbene citate (historična časovna perspektiva) in elemente drugih časovnih umetnosti (film, balet, pantomima, gledališče) ter vizualnih in besednih medijev. Vsem plastem pa je nadrejena glasbena struktura, ki različne časovne in oblikovne elemente povezuje v zaključeno celoto ter tako daje občutek enovitosti. V poznih 60-ih letih 20. stoletja je skladatelj koncepte komponiranja in časa še razvijal ter spreminjal. Na Zimmermannova dela sta močno vplivala tudi njegovo katoliško oz. religiozno ozadje ter izjemna razgledanost kar se tiče svetovne literature.

Sonata za violo je bila napisana po naročilu Jugoza-hodnega nemškega Radia Baden-Baden za Donau-eschingenske glasbene dneve leta 1955. Viola je solistični instrument postala tako rekoč šele v 20. stoletju, a Zimmermannova *Sonata* kljub kratki zgodovini tovrstnega komponiranja v zvrsti predstavlja novo

dobo ustvarjanja za violo ter iz instrumenta poskuša potegniti vse njegove značilne lastnosti. Povezana je tudi z žalostnim obdobjem skladateljevega življenja: je nekakšen rekviem v dvanajstih delih za njegovo hčerko Barbaro, ki je umrla kmalu po rojstvu. Na to namiguje posvetilo (»pesmi angela«), ki se obenem sklicuje na Bergov violinski koncert (posvečen »spominu angela«). Posamezni deli skladbe predstavljajo preplet različnih ritmov in motivov, ki se združijo v zaključni protestantski koral *Gelobet seist Du, Jesu Christ* (*Hvaljen bodi, Jezus Kristus*). Koral se začne kot kanon v intervalu tritonusa, vsaka linija pa poteka v drugi hitrosti. Zaradi nenavadnega intervala »imitacije« med glasovoma nastajajo številne kromatične harmonije, na besedah »veseli se angelska množica« pa skladatelj poskuša poustvariti zvok »zboru« na violi. Takšna obravnava besedila citirane melodije spominja na Bachove orgelske korale – in res je v koralu vedno v ozadju pomen besedila, ki ga je Zimmermann zapisal v partituro.

»Semper Dowland, Semper Dolens« (»Vedno Dowland, vedno žalujoč«) je glasbeni podpis **Johna Dowlanda**, pod katerim si radi predstavljamo melanholičnega glasbenika, kar je do neke mere Dowland tudi bil. Predvsem pa je bil duhovit in razgledan glasbenik, ki je poznal velike evropske dvore in veliko potoval (v Anglijo se je vračal ves čas, a bolj stalno mesto na angleškem dvoru je dobil šele proti koncu svojega življenja). Vsekakor ni ves čas pretakal solzá. Njegovo nesporno mojstrstvo dokazujejo lutnjarske skladbe ter štiri zbirke pesmi za različno število glasov in lutnjo (ali kateri drugi instrument), ki so izšle v Londonu. *Prva knjiga pesmi* (*The First Booke of Songs or Ayres*) iz leta 1597 vsebuje 21 pesmi in eno dodatno instrumentalno galjardo, *Druga knjiga pesmi* iz leta 1600 pa vsebuje 22 pesmi in na koncu prav tako eno instrumentalno skladbo. Dowland v prvi zbirki

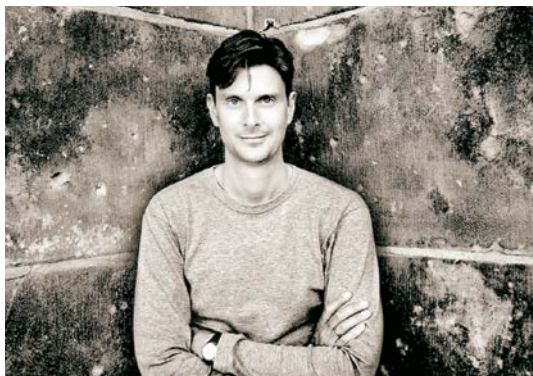
v pesmih pogosto portretira dvor kraljice Elizabete in njene ljubljence. Pomembne so tudi teme melanholije, ki je v angleški renesansi veljala za vir navdih in umetnosti, ter solz, ki so veljale za dragoceno snov, povezano s človekovo dušo. Druga knjiga je posvečena dvorni lepotici Lucy, grofici Bedfordski, ki je bila na čelu kroga umetnikov, glasbenikov in pesnikov, posvečenih v skrivnosti teme in melanholije. Med najbolj znane Dowlandove pesmi sodita *If My Complaints Could Passions Move* (*Če bi moje tožbe lahko ublažile strasti*) iz prve ter *Flow My Tears* (*Tecite, moje solze*) iz druge knjige. Slednja pesem je najverjetneje izšla iz znamenite instrumentalne pavane *Lachrimae* iz leta 1596.

Benjamin Britten, verjetno najpomembnejši britanski skladatelj 20. stoletja, se je pogosto oziral v glasbeno preteklost. Očaralo ga je delo skladatelja in lutnarja Johna Dowlanda, zato je njegovo skladbo *If My Complaints Could Passions Move* vzel za osnovno temo svojih »refleksij« (beseda »variacije« se mu ni zdela primerna) iz leta 1950. Brittnovo delo je zgrajeno na principu obrnjenih variacij. Skladatelj začenja daleč stran od teme. V izvirni obliki se tema prvič pojavi šele v dvanajstem in hkrati zadnjem stavku, do tega pa se ves čas postopoma slišno kristalizira. Končni vrhunec skladbe je čarobna pasaža, v kateri se glasba raztopi v Dowlandovo izvorno harmonizacijo. V šestem stavku Britten vplete še Dowlandovo pesem *Flow My Tears*, kjer dokáže svoje obvladovanje tehnike in domiselno rabo harmonskih barv. Vsaka od »refleksij« ima svoj značaj: spekter razpoloženj se razprostira od melanholije do igrivosti, od pošastnosti do porogljivosti. Brezhibno skladateljevo mojstrstvo pa predstavlja prestavitev zasedbe glas/lutnja v duo viole in klavirja – v našem primeru akordeona.

Katarina Šter

VOLKER JACOBSEN

Njegovih začetkov uspešne glasbene poti ni zaznamovala violina ali usmerjenost v solistično kariero, temveč viola (ki je bila resda precej nenavadna izbira za sedemletnika) in muziciranje v godalnem kvartetu. Študije je zaključil na Visoki glasbeni šoli v Lübecku, obenem se je dodatno izobraževal na področju umetnosti igranja godalnega kvarteta pri Walterju Levinu, godalnih kvartetih Emerson, Juilliard in Alban Berg. Leta 1989 je s svojimi prijatelji študenti ustanovil Kvarter Artemis, kjer je sodeloval vse do leta 2007. V tem plodnem in intenzivnem obdobju se je zasedba razvila v enega od mednarodno vodilnih kvartetov. Poleg tega se je Volker že takrat posvečal tudi interdisciplinarnim projektom, predvsem v času njegovega službovanja na Berlinskem Inštitutu za napredne študije, kjer je sodeloval v projektih ter izmenjavah z znanstveniki in raziskovalci. Takrat je tudi poučeval na Univerzi za umetnosti v Berlinu in na bruseljski Glasbeni kapeli kraljice Elizabete.

Od leta 2008 Volker Jacobsen poučuje na Visoki šoli za glasbo in gledališče v Hannoveru ter še naprej kot komorni glasbenik predano muzicira s priznanimi glasbeniki, kot so Renaud in Gaultier Capuçon, Leif Ove Andsnes, Juliane Banse in mnogi drugi.

LUKA JUHART

Luka Juhart se že vrsto let posveča sodelovanju s sodobnimi skladatelji; pri njih naroča nova dela, skupaj z njimi vstopa v ustvarjalne dialoge in tako je do danes sam ali v različnih zasedbah pripravil vsaj 40 krstnih izvedb novih del. Redno sodeluje z Urošem Rojkom, s katerim igra tudi v Triu Quo Vadis, v nenehnem ustvarjalnem stiku pa je tudi z Vinkom Globokarjem. Med drugim je kot solist nastopil v dveh njegovih monumentalnih delih, v Donaueschingenu v *Radiografiji romana* s Simfoničnim orkestrom SWR, še prej pa v *Angelu zgodovine* s Slovensko filharmonijo. Luka Juhart pogosto sodeluje še s Thomasom Larcherjem, Clausom-Steffenom Mahnkopffom, Eduardom Demetzem, Klausom Huberjem, Bojano Šaljić Podešva, Vitom Žurajem, Matejem Boninom, Volkerjem Heynom, Arturoom Fuentesom in številnimi drugimi skladatelji. Ta zvočna srečanja so danes že dokumentirana na nosilcih zvoka. Pri Zavodu Sploh in založbi L'innomable je izdal solistično ploščo *Dialog*, pri založbi NEOS solistično ploščo *deconstructin accordion*, njegove izvedbe pa so na nosilcih zvoka izšle še pri založbah Transit in ORF. Pri vsem tem pa ne gre zgolj za specializacijo. Poglobljanje v sodobno zvočnost je pri Juhartu nekaj več kot le iskanje in zapolnjevanje repertoarne niše. Tako je ves čas študija obiskoval pouk in mojstrske tečaje pri specialistih za staro glasbo, čembalistih, organistih, gambistih in dirigentih. To glasbo še dandanes redno igra, med drugimi s Camerato Zürich, Thomasom in Patrickom Demenga, Christophom Bossertom in Volkerjem Jacobsenom.

Njegov pogled na sodobno glasbo se tudi sicer izmika pred omejevanjem, saj se Juhart kot akordeonist pri svojem delu ne giba le v območju, ki ga glasbeniku odmerja institucija srednjeevropske glasbene tradicije. Tako Luka Juhart pogosto vstopa v področja svobodne improvizacije. Izstop iz glasbene specializacije pomeni tudi njegovo zanimanje za komponiranje, iz katerega se je leta 2013 razvila skladba *hrUP* za akordeon.

Nastopa na uglednih festivalih, kot so tudi londonški BBC Proms, Klangspuren v avstrijskem Schwazu, Varšavska jesen, Transit v belgijskem Leuvnu, November Music v nizozemskem s'Hertogenboschu in Chamber Music Society of Lincoln Center v New Yorku. Tu so še sodelovanja z orkestri – poleg že omenjenih je igral še s Simfoničnim orkestrom BBC iz Škotske, Radijskim orkestrom ORF z Dunaja, Münchenskim komornim orkestrom, Nemškim radijskim simfoničnim orkestrom iz Saarbrückna, Orkestrom salzburškega Mozarteuma, Badensko državno kapelo iz Karlsruheja ter z ansambloma Windkraft in InnStrumenti. Sicer pa Luka Juhart predava za komponiste in študente harmonike; vodil je delavnice na mnogih konservatorijih in akademijah po Evropi. Od leta 2012 predava na Akademiji za glasbo v Ljubljani, kjer je tudi vodja katedre za sodobno glasbo. Študiral je na Državni visoki šoli za glasbo v nemškem Trossingenu v razredu prof. Huga Notha, h kateremu je odšel po opravljeni Glasbeni gimnaziji v Mariboru, in sicer pri prof. Andreju Lorberju. Podiplomski študij je v mojstrskem razredu prof. Stefana Hussonga na Visoki šoli za glasbo v Würzburgu zaključil leta 2008.

Z VELIKIM VESELJEM NAPOVEDUJEMO:

23. april 2015, ob 15.00

Dvorana Union, Maribor
Cikel za mlade in za izven

POSLUŠAŠ SRCE ALI GLASBO?

Rok Vilčnik – rokgre, avtor in režiser

Produkcija: Narodni dom Maribor

23. april 2015, ob 20.30

Mali oder Narodnega doma
Jazz v Narodnem domu in za izven

JOSHUA ABRAMS NATURAL INFORMATION SOCIETY

Joshua Abrams, guimbri, bas

Lisa Alvarado, harmonij, gong

Frank Rosaly, bobni

24. april 2015, ob 19.30

Dvorana Union, Maribor

5. abonmajski koncert Orkestrskega cikla in za izven

ANGLEŠKI KOMORNI ORKESTER

JULIAN RACHLIN, violina

Spored: F. Mendelssohn Bartholdy, W. A. Mozart

29. maj 2015, ob 19.30

Dvorana Union, Maribor

5. abonmajski koncert Komornega cikla in za izven

BRAZILSKI KVARTET KITAR

Spored: H. Villa-Lobos, E. Granados, I. Albéniz,

R. Miranda, M. Camargo Guarnieri, F. Mignone

Informacijska pisarna Narodnega doma Maribor: vsak delavnik od 10.00 do 17.00, v soboto od 9.00 do 12.00 ter uro pred vsako prireditvijo. **Dvorana Union:** uro pred vsako prireditvijo. **Tel.:** (02) 229 40 11, 229 40 50, 031 479 000, 040 744 122
E: vstopnice@nd-mb.si • **spletni nakup vstopnic:** <http://nd-mb.kupikarto.si/> • Naklada: 200 kosov • Brezplačen izvod

Program je omogočila Mestna občina Maribor. Koncert je podprlo Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije.

www.nd-mb.si

si RADIO SI

Medijski pokrovitelj

VEČER

RADIO CITY